

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ НА УРОКАХ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розглядаються тенденції використання мультимедійних презентацій, напрями застосування музично-комп'ютерних технологій, програмне забезпечення, яке є важливим для створення презентацій, методика підготовки педагога до застосування комп'ютерної презентації, типи презентацій та помилки, які допускають педагоги при створенні мультимедійних презентацій.

Ключові слова: мультимедійні презентації, програмне забезпечення, музично-комп'ютерні технології.

Постановка проблеми. У Програмі економічних реформ на 2010 – 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" (2010 р.) одним із завдань реформування системи освіти є підвищення якості й конкурентоспроможності освіти шляхом широкого запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальних закладах [9].

Утім об'єктивною реальністю сьогодення є наявність суперечностей, які гальмують швидке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес. З одного боку, згідно з наказами Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України" від 17 червня 2008 р. № 537 та "Про використання навчальної літератури у загальноосвітніх навчальних закладах" від 2 серпня 2012 р. № 882 в організації навчально-виховного процесу використовуються лише електронні засоби навчального і загального призначення з грифами міністерства. З іншого – слід констатувати недостатню кількість педагогічних програмних засобів для використання в навчальному процесі, що зумовлено неукмплектованістю навчальних закладів комп'ютерною технікою; відсутністю фінансування навчальних закладів для придбання ППЗ; відсутністю мотивації вчителів щодо використання програмних продуктів; недостатнім рівнем ІТ компетентностей учителів; обмеженістю попиту на ППЗ на відкритому ринку; низькою окупністю педагогічних програмних продуктів, що підвищує відносну вартість розробки і не повною мірою сприяє розвитку ринку цих програмних засобів та їх запровадженню в освітню практику [16, 5].

Володіння інформаційно-комунікаційними технологіями є важливим засобом професійної діяльності вчителя незалежно від галузевої спрямованості. Застосування інформаційних технологій на уроках мистецьких дисциплін характеризується здатністю вчителів не лише використовувати інформаційні технології для забезпечення процесу музичного мистецтва школярів, а й здійснювати аналіз його результатів та вмінням передавати школярам спеціально відібраний і дидактично опрацьований за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій навчальний матеріал шляхом створення презентацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У ці-

лому впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес на різних рівнях освіти розглядається в працях В. Бикова [1], Б. Гершунського, А. Гуржія [5], М. Жалдака [7], Т. Коваль, Ю. Машбиця, Н. Морзе, І. Роберт та ін.

Упродовж двох останніх десятиліть запровадження комп'ютерних презентацій в освітню практику набуло масштабного характеру і всебічно висвітлено на сторінках наукових публікацій. У дослідженнях зарубіжних учених розкрито особливості використання необхідного програмного забезпечення (Дж. Аллан, Е. Тафт, Дж. Райт), базові принципи дизайну для проектування слайдів презентації (Г. Рейнольдс), способи поєднання фону, кольору, зображень (Н. Дуарте), вибір зорових образів та їх правильне розміщення на слайдах (П. Леру, П. Корвін), а також здійснено аналіз типових помилок у разі недотримання умов зорового сприймання та проектування дизайну слайдів (О. Мітчел) та обґрунтовано пропозиції щодо поліпшення оформлення презентацій (П. Льовенталь, Д. Томас, А. Тай, Б. Юнке).

У наукових працях вітчизняних фахівців розглядаються методологічні та дидактичні засади використання комп'ютерних презентацій у навчальному процесі (Б. Ляшенко), історико-педагогічні умови формування презентаційних умінь майбутніх викладачів вищих навчальних закладів (С. Моркотун), створення комп'ютерних презентацій для навчання конкретних дисциплін, зокрема трудового навчання (В. Сидоренко), біології (Л. Міронець), мисленнєвий розвиток учнів у процесі створення та використання навчальних мультимедійних презентацій (Н. Дементівська, Н. Морзе). Водночас недостатньо розробленими є питання щодо створення і використання комп'ютерних презентацій на уроках мистецьких дисциплін.

Формулювання цілей статті полягає в обґрунтуванні необхідності використання мультимедійних презентацій на уроках музичного мистецтва шляхом визначення тенденцій застосування комп'ютерних презентацій, напрямів використання музично-комп'ютерних технологій, подання характеристик програмного забезпечення, яке є доцільним для створення презентацій, висвітлення методики підготовки педагога до застосування комп'ютерної презентації, типів презентацій та помилок, які допускають педагоги при їх створенні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ви-

користання мультимедійних презентацій на уроці має переваги перед традиційним веденням занять. Передусім, це можливість не тільки аудіального, але й візуального сприймання інформації школярами; забезпечення логічної послідовності розгляду теми; підсилення візуальним зображенням сприймання учнями деталей художнього твору; спокійне виконання завдань дітьми з різним ступенем підготовленості відповідно до позначених на екрані етапів практичної роботи. Застосування комп'ютерних презентацій сприяє вирішенню завдань всебічного розвитку природних, творчих здібностей учнів, формуванню в школярів естетично-гармонійного світосприйняття: фантазії і художньої уяви; асоціативного сприймання і мислення, розуміння поняття ритму в природі і мистецтві.

Упродовж останніх років в інформаційно-комунікаційному середовищі яскраво виявляються тенденції, які характеризують застосування мультимедійних презентацій. Зокрема, широкий вибір інструментальних засобів з проектування, подальше розширення лінійок прикладних програм і онлайн-сервісів для створення і конвертування комп'ютерних презентацій; переорієнтація вектору візуальних уподобань інформаційного суспільства у XXI столітті не тільки у бік від вербального до візуального, а й у бік від статичного візуального до динамічного візуального; створення нової галузі знань – музично-комп'ютерної технології, що відтворює, на думку І.Б. Горбунової, "нове освітнє творче середовище" [4], яке поєднує в собі інформатику, педагогіку, звукорежисуру, музикознавство, композиторську творчість.

Створюючи мультимедійні презентації, педагог має враховувати й напрями використання музично-комп'ютерних технологій [8, 15, 13, 12]. До них належать: засвоєння інноваційних пізнавальних музично-комп'ютерних технологій у контексті збагачення цілісного інформаційного поля в галузі музичного мистецтва; застосування музично-комп'ютерних технологій у діяльності музичного керівника як викладача співу; засвоєння комп'ютерних програм з метою редукції багатоголосих або оркестрових музичних творів, партитур, зокрема фортепіанної редукції, та композиторської творчості й аранжування композицій; створення "електронної" музики на основі використання за спеціальними програмами звукових наборів; переведення візуального зображення, графіки в "електронну" музику тощо.

Актуальним у створенні мультимедійних презентацій є програмне забезпечення, яке може використати педагог на уроках музичного мистецтва. Передусім простежується стрімке зростання пропозицій ринку щодо проектування та створення комп'ютерних презентацій, оскільки сучасний учитель на уроках об'єктивно змушений застосовувати мультимедійні презентації. Так, для мультимедійних презентацій можна використовувати поширені редактори слайд-презентацій (Microsoft Power Point, Apple Keynote), відповідне програмне забезпечення та сервіси, орієнтовані на візуальні технології наближення (Google

Presentation, SlideRocket™ і Prezi.com) та використання мультимедійних, анімаційних, телевізійних спецефектів (Adobe Acrobat XI Pro, Adobe Macromedia Flash, Movavi VideoSuite). Крім того, на уроках музичного мистецтва, художньої культури доцільно користуватися музичними редакторами, які допомагають учневі записувати, створювати та відтворювати мелодії; енциклопедіями, в яких представлено творчість композиторів, жанри мистецтва, художні колективи тощо; ігровими програмами, які різноманітні за своїм призначенням, структурою, формою та сприяють розвитку в учнів умінь аналізувати, узагальнювати, дискутувати, давати оцінку та самооцінку; програмами-тестами і вікторинами, що зорієнтовані відповідно до конкретної мети та змісту уроку; комбінованими програмами, в яких поєднуються біографія композитора, характеристики його творів, відповідні напрями його творчої діяльності, вікторини з підказками тощо.

Зазначені види програмного забезпечення популяризують шедеври світової культури, які раніше були доступні для ознайомлення лише під час відвідування концертів, художніх виставок, музеїв, картинних галерей. У загальному тематичному плані вдається поєднати кольорові яскраві зображення творів мистецтва (архітектури, живопису, скульптури,) з відповідними музичними вставками, телевізійними кліпами, анімацією та супроводжувати ці зображення довідковою текстовою інформацією. Створюючи сильний емоційний вплив на учнів, це стимулює не тільки їх загальноестетичний розвиток, а й творчі здібності та мислення, здатність до художнього самовираження, рефлексії, що є не менш важливим, ніж загальна художня ерудиція, виховує емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва та естетичне ставлення до дійсності в цілому [13].

У процесі створення мультимедійних презентацій важливо дотримуватися загальних рекомендацій: наявність структурованої інформації, періодичність зміни візуальної та аудіоінформації, а також яскравості кольору та гучності звуку, змінний темп роботи, зміст навчального матеріалу, що візуалізується, не повинен бути дуже простим або дуже складним, використання логічних наголосів, які спрямовані на привернення уваги користувача до певного об'єкту [6, 12].

Робота кожного педагога повинна розпочинатися з визначення конкретних цілей використання інформаційно-комунікативних технологій і зокрема, презентацій. При цьому варто пам'ятати, що саме цілі зумовлюють подальший вибір необхідних програмно-педагогічних засобів, а також розроблення відповідної навчально-методичної документації. З'ясовуючи дидактичні цілі використання мультимедійної презентації, необхідно чітко сформулювати мету її використання, а також функції, форми та методи роботи з нею, тобто створити програмно-методичне забезпечення педагогічної системи. Методика підготовки педагога до застосування комп'ютерної презентації включає реалізацію таких етапів [15]: аналіз програм і змісту навчання з точки зору можливості та доцільності застосування мультимедійної презентації; визна-

чення тем, для яких необхідно розробити комп'ютерне програмне забезпечення; здійснення аналізу існуючих комп'ютерних програм у певному тематичному обсязі; створення сценаріїв мультимедійної презентації з метою реалізації конкретних тем уроків та їх обговорення; розробка комп'ютерної презентації та обговорення з майбутніми вчителями музики. У цілому слід визначити створення вчителями таких типів комп'ютерних презентацій [6]:

Конспект уроку. Передбачає наявність основних візуальних складових традиційного уроку: тема, план, ключові поняття, домашнє завдання тощо. Здебільшого такі презентації орієнтовані на підручник і позитивно сприймаються вчителями, які працюють у традиційному стилі.

Слайд-шоу. Найчастіше використовується для створення певного емоційного настрою, з відсутністю тексту та з акцентами на яскраві зображення, що привертають увагу школярів.

Лише текст. Пропонуються слайди лише з текстом навчального матеріалу, та дидактичний ефект досягається шляхом зміни типів, розміру шрифту і його кольорової гами.

Анімаційні схеми. Презентації підготовлені на основі різноманітних схем і графіків та використовуються на уроках повторно-узагальнюючого характеру.

Опорні сигнали. Головним підходом у створенні комп'ютерної презентації є розвиток ідей В. Шаталова та ефективне володіння графічними редакторами.

Заповнюємо таблицю. Варіант презентації рекомендується на заняттях, які передбачають систематизацію навчального матеріалу у формі тематичних, синхронних, хронологічних та інших видів таблиць. Учитель послідовно заповнює таблицю шляхом гортання слайдів після обговорення необхідного матеріалу з учнями.

Аналіз картини. В основі презентації відповідне зображення (картини, скульптури, портрети тощо), яке в процесі заняття обговорюється з школярами.

Своя гра. Пропонується ігрове проведення повторно-узагальнюючого уроку. Стартовий слайд нагадує табло популярної гри і залежно від "вартості" завдання відбувається перехід на слайд з конкретним запитанням та до наступного слайду з правильною відповіддю учнів.

Для комплексного вирішення окреслених вище завдань та проведення більш повної інтерпретації на-

бутих результатів доречно залучити до роботи фахівців з інформатики. При цьому основним критерієм у підведенні підсумків, як зазначає М.І. Жалдак, повинно бути отримання незаперечного педагогічного ефекту від використання мультимедійних презентацій [7].

Особливо слід звернути увагу на недопущення помилок, які мають місце у візуальній складовій навчальних комп'ютерних презентацій – концептуальних та технічних [2]. Концептуальні помилки виникають за умови недоречного вибору зображення для ілюстрування слайду, серед яких, по-перше, є дублювання тексту підручника, зловживання банальним, неоригінальним зображенням, що призводить до втрати візуального ефекту від їх використання. По-друге, відібране учителем зображення не співвідноситься або мало співвідноситься з навчальним контекстом, віком школярів. По-третє, переважання ілюстраційним матеріалом, анімаційними ефектами.

Технічними помилками вважаються використання фотозображень низької розподільчої здатності, що при порушенні чіткості зображення створить некомфортні умови перегляду та зорового сприймання в цілому. Важливим є також послідовне виведення на екран переліків списку натомість використання маркерів списку з метою запобігання "пересмикування" зображення в процесі змінювання слайдів. Простежується невідповідність кольорового оформлення букв і фону, добір типу накреслення шрифтів, які є складними для читання і як результат – нечитабельність тексту тощо.

Використання мультимедійних презентацій на уроках мистецьких дисциплін сприятиме формуванню позитивної мотивації в школярів, підвищення продуктивності та ефективності уроку, посиленню міжпредметних зв'язків у навчанні, всебічному розвитку особистості учня, і насамперед, розвитку його творчих здібностей.

Висновки дослідження. Дослідження проблем впровадження інформаційних технологій навчання і, зокрема використання мультимедійних презентацій, на сучасному етапі реформування національної системи освіти відповідає потребам педагогічної практики, вимогам сьогодення. Здійснений аналіз методологічних засад використання комп'ютерних презентацій сприяє їх осмисленню на більш високому теоретичному рівні, а також дає можливість приймати нестандартні науково обґрунтовані рішення у розв'язанні зазначених проблем на практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В.Ю., Лапінський В.В. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення / В.Ю. Биков, В.В. Лапінський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – №3. – 2012. – С. 3 – 6.
2. Брянцева Г.В. Проектування візуальної складової слайдів для навчальних комп'ютерних презентацій / Г.В.Брянцева // Інформаційні технології в освіті : зб. наук. праць. – Вип. 15. – Херсон: ХДУ, 2013. – С.112 – 118.
3. Воропай Н.А. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування самоосвітньої компетентно-

сті майбутнього вчителя початкової школи / Н.А. Воропай // Інформаційні технології в освіті : зб. наук. праць. – Вип. 15. – Херсон: ХДУ, 2013. – С.119 – 128.

4. Горбунова И.Б. Музыкально-компьютерные технологии – новая образовательная творческая среда / И.Б. Горбунова // Вест. Герцен. ун-та. – 2007. – №1 (39). – С. 47 – 51.

5. Гуржій А.М., Лапінський В.В. Електронні освітні ресурси як основа сучасного навчального середовища загальноосвітніх навчальних закладів / А.М. Гуржій, В.В. Лапінський // Інформаційні техно-

логії в освіті : зб. наук. праць. – Херсон, 2013. – Вип. 15. – С.30 – 38.

6. Драхлер А.Б. К вопросу о презентациях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.it-n.ru>.

7. Жалдак М.І. Яким бути шкільному курсу "Основи інформатики" / М.І.Жалдак // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 1998. – №1. – С. 3 – 8.

8. Завгородній П.О. Пріоритетні напрями формування компетентності майбутнього вчителя музики засобами музично-комп'ютерних технологій / П.О. Завгородній // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2012. – №7 (25). – С.233 – 239.

9. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.

10. Красюк Ю.М. Умови та етапи впровадження нових інформаційних технологій у процес навчання інформатики у вищих навчальних закладах / Ю.М. Красюк // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2001. – Вип. 3. – С.187 – 195.

11. Лапінський В.В. Навчальне середовище нового покоління та його складові // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – № 6 (13). – С. 26-32.

12. Лапінський В.В. Багатомодальність навчальних впливів та її реалізація засобами мультимедіа /

В.В. Лапінський // Зміст і технології шкільної освіти: Мат. звітної конф. Інст. педагогіки АПН України. – К.: Пед. думка, 2000. – С. 83-85.

13. Лапінський В.В., Регейло І. Ю. Психолого-педагогічна і дидактична проблематика активного навчання у сучасному навчальному середовищі / В.В. Лапінський, І. Ю. Регейло // Вища освіта України №3 (46). – Тематичний випуск "Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології". – Т.3. – К. : Вища освіта України, 2012. – С.595 - 605.

14. Накази Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України" від 17 червня 2008 р. № 537 та "Про використання навчальної літератури у загальноосвітніх навчальних закладах" від 2 серпня 2012 р. № 882 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

15. Регейло І.Ю. Підготовка майбутніх учителів музики до впровадження нових інформаційних технологій навчання / І.Ю.Регейло // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Вінниця, 2002. – С. 68–73.

16. Самчинська Я.Б., Вінник М.О. Просування й розповсюдження педагогічного програмного забезпечення на ринку України / Я.Б. Самчинська, М.О. Вінник // Інформаційні технології в освіті : зб. наук. праць. – Вип. 15. – Херсон: ХДУ, 2013. – С. 210 – 220.

Подано до редакції 05.04.13